

FƏLSƏFƏ, SOSİOLOGİYA VƏ PSIXOLOGİYA ELMLƏRİ

UOT:159.9.

UŞAQLARIN MƏKTƏB TƏLİMİNƏ HAZIRLANMASI PROBLEMİNƏ MÜXTƏLİF YANAŞMALARIN TƏHLİLİ VƏ BU PROBLEMƏ MÜASİR YANAŞMA*Məmmədov İlham Məhəmməd oğlu, İsayeva Elvira Eldar qızı**İlhamgdu59@mail.ru**elvira.isayeva.gdu@mail.ru*

Xülasə: *Məqalədə inkişaf və təhsil psixologiyasının aktual problemlərindən biri, yəni, uşaqların məktəbə hazırlığı probleminə müxtəlif yanaşmalar təhlil edilir. Həm də bu problem üçün müasir tələblər qeyd olunur.*

Açar sözlər: məktəbəqədər yaşlı uşaqlar, məktəb yetkinliyi, intellektual hazırlıq, iradi hazırlıq, sosial-psixoloji hazırlıq, fiziki hazırlıq.

Ключевые слова: дошкольники, школьная зрелость, интеллектуальная готовность, волевая готовность, социально-психологическая готовность, физическая готовность

Key words: preschoolers, school maturity, intellectual readiness, volitional readiness, socio-psychological readiness, physical readiness.

Müasir dövrdə məktəbə hazırlıq hər şeydən əvvəl məktəb təliminə, yaxud təlim fəaliyyətinə hazırlıq kimi nəzərdən keçirilir. Bu cür yanaşma D.B.Elkonin psixi inkişafın dövrləşməsi probleminə aparıcı fəaliyyətin dəyişməsi müstəvisində yanaşmasına əsaslanır. Məhz 6-7 yaşda uşaqların fəaliyyəti əşyavi dünyanı mənimsəməyə yönəlir. Ona görə də uşaqların idrak maraqları xeyli artır və bu yaş dövründə onların artan idrak maraqlarının ödənilməsində təlim fəaliyyəti aparıcı rol oynayır. E.E.Kravsovun fikrincə, məktəb təliminə psixoloji hazırlıq problemi artıq uşağın aparıcı fəaliyyətinin dəyişməsi problemi kimi, yəni süjetli rollu oyunların təlim fəaliyyətinə keçməsi problemi kimi konkretləşmişdir (6.s.146). Bu cür yanaşma təbii ki, aktualdır, lakin təlimə hazırlıq bütövlükdə məktəbə hazırlıq fenomenini əhatə etmir.

L.İ.Bojoviç hələ keçən əsrin 60-cı illərində göstərirdi ki, məktəbdə oxumağa hazırlıq məktəblinin əqli fəaliyyətinin, idrak maraqlarının, özünün idrak fəaliyyətini ixtiyari idarə etməsinə hazırlıq kimi müəyyən inkişaf səviyyəsindən əmələ gəlir. (2) Analoji baxışları A.V.Zaporojets (5.s.250) inkişaf etdirərək qeyd edirdi ki, məktəbdə oxumağa hazırlıq özündə uşaq şəxsiyyətinin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan keyfiyyətlərinin bütöv sistemini birləşdirir ki, bunlara da onun motivasiyasının xüsusiyyətləri, idrakının analitik-sintetik fəaliyyətinin xüsusiyyətləri, iradi tənzimetmə mexanizmlərinin formalaşması səviyyəsi aid edilir. Bu gün, artıq praktik olaraq məktəbdə təlimə hazırlığın çox komponentli olması hamı tərəfindən qəbul edilmişdir.

Ənənəvi olaraq məktəb təliminə hazırlığın üç aspekti ayrılır: intellektual, emosional-iradi və sosial yetkinlik. İntellektual yetkinlik dedikdə differensasiya edilmiş qavrayış; diqqətin mərkəzləşməsi; analitik təfəkkür; məntiqi yaddasaxlama imkanları; təxəyyüldə canlandırmaq və buna müvafiq əqli iş aparmaq başa düşülür. Emosional-iradi yetkinlik dedikdə uşağın öz emosiyalarını ixtiyari idarə edə bilməsi, impulsiv hərəkətləri azaltması və uzun müddət o qədər də cəlbədicə olmayan tapşırığın həlli ilə məşğul ola bilməsi başa

düşülür. Sosial yrtkinlik dedikdə isə uşağın yeni məktəbli rolunun icrasına nə dərəcədə hazır olması basa düşülür.

Ümumiyyətlə ontogenezdə psixi inkişafın zəruri komponentlərindən biri uşağın məktəb təliminə psixoloji hazırlığı komponentidir. Bu hazırlıq lazımı səviyyədə olmadıqda uşağın ümumi psixi inkişafına ciddi xələl gəlir, ona görə ki, uşağın əşyavi dünya ilə tanışlığı məhz təlim fəaliyyəti çərçivəsində həyata keçirilir.

Məktəbə psixoloji hazırlıq probleminə müxtəlif psixoloqların özünəməxsus yanaşmaları vardır. Rus psixoloqu İ.Y.Kulaqina psixoloji hazırlığın iki aspektini –şəxsi və intellektual hazırlıq komponentlərini ayırır. Birinci motivasiya sahəsində hazırlıq, ikinci isə iradi, intellektual və nitq sferasında hazırlığı özündə birləşdirir. (7s.132) Hər iki aspekt zəruri hesab edilir, ona görə ki, uşağın təlim fəaliyyətinin müvəffəqiyyətli olması üçün o material mənimsəyə bilməli və yeni məktəb şəraitinə tez adaptasiya etməlidir. Normal inkişaf edən uşaq məktəbə bu sferalarda müəyyən inkişaf səviyyəsinə malik olaraq gəlir.

Yuxarıda qeyd olunan sferalarda inkişaf səviyyəsi və s.necə olmalıdır ki, uşağın məktəbə psixoloji hazırlığından danışmaq mümkün olsun? Bu suala cavab vermək üçün L.S.Viqotski tərəfindən işlənib irəli sürülmüş və onun davamçıları L.İ.Bojoviç və D.B.Elkonin tərəfindən davam etdirilmiş mövqeyə əsaslanmaq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Nəzəri araşdırmalarında uşaq şəxsiyyətinin formalaşmasında əsasən motivasiya sferasının əhəmiyyətinə üstünlük verən L.İ. Bojoviç təlim motivlərini iki qrupa ayırırdı:

1.Geniş sosial motivlər; 2.İdrak motivləri.

Birinci qrup motivlər uşağın başqa insanlarla ünsiyyətə, onların qiymətləndirməsi və bəyənməsinə, ətrafdakıların yanında özünə müəyyən yer tutması tələbatları ilə bağlıdır.

İkinci qrup motivlər isə biləvasitə təlim fəaliyyəti ilə, idrak maraqları, intellektual aktivliklə bağlıdır. (2.s.24)

Məktəbə hazır olan uşaq oxumaq istəyir ona görə ki, insan cəmiyyətində müəyyən mövqe tutmaq istəyir. Bu, o mövqedir ki, uşaq bunun vasitəsilə yaşlılar dünyasına inteqrasiya olunur. Əlbəttə, uşaq bunu şüurlu şəkildə anlamır, lakin yaşlıların bu barədəki mövqeyi onu buna təhrik edir. Uşağın cəmiyyətdə mövqe tutmaq tələbatı ilə idrak tələbatının qarışığı onda ətraf aləmə yeni bir münasibətin əmələ gəlməsinə gətirib çıxarır ki, bunu da L.İ.Bojoviç “uşağın daxili mövqeyi adlandırır”(2.s.35). Uşaqda əmələ gələn bu yenitörəməyə müəllif çox böyük yer verir və hesab edir ki, “uşağın daxili mövqeyi” onun məktəb təliminə hazırlıq mövqeyi kimi çıxış edə bilər.

Məktəb təliminə hazırlıq problemini araşdıran D.B.Elkonin təlim fəaliyyətinə qabaqcadan lazım olan ilkin şərtlərin formalaşmasını birinci yerə qoyur. Buna müvafiq olaraq o, aşağıdakı parametrləri ayırır:

1.Uşağın öz hərəkətlərini fəaliyyət üsullarının qaydalarına şüurlu şəkildə tabe etmək bacarıqları;

2.Verilmiş tələblər sisteminə bələdləşmə bacarıqları;

3.Danışanı diqqətlə dinləmək və şifahi formada təqdim olunan tapşırıqları dəqiq yerinə yetirmək bacarıqları;

4.Vizual qavranılan nümunə üzrə tələb olunan tapşırıqları müstəqil yerinə yetirmək bacarıqları; (9.s.320).

Bunalar uşağın faktiki olaraq uşaqların birinci sinifdəki təliminin istinad etdiyi, məktəbə psixoloji hazırlığın bir hissəsi olan ixtiyariliyin inkişaf parametrləridir.

L.S.Viqotski hesab edirdi ki, uşağın intellektual inkişafı baxımından məktəb təliminə hazırlığı, onun mənimsədiyi biliklərin toplusu ilə deyil, intellektual proseslərinin inkişaf səviyyəsi ilə təyin olunur. Bu barədə o yazırdı: “Uşaq ətrafdakı hadisələrdə zəruri olanları ayırmağı bacarmalı, onları müqayisə etməyi, oxşar və fərqli cəhətlərini görməyi bacarmalıdır.

O, mühakimə yürütməyi öyrənməli, hadisələrin baş vermə səbəblərini tapmalı, nəticə çıxarmalıdır (4.s.65).

Hesab edirdi ki, uşağın məktəb təliminə intellektual hazırlığının öyrənilməsi zamanı bu xüsusiyyətlərə xüsusi önəm verilməlidir.

Son onilliklərdə uşaqların məktəb təliminə psixoloji hazırlığı istiqamətində işlər ölkəmizin, istərsə də xarici ölkə psixoloqlarının və pedaqoqlarının tədqiqatlarının sayı xeyli artmışdır.

Bu istiqamətdə tədqiqatlar aparan psixoloqlardan N.İ.Qutkinanın, M.R.Bityanovanın, N.Y.Kuşnerin, İ.N.Aqafonovanın, L.Ş.Əmrahlinin, R.İ.Əliyevin, Ü.A.Əfəndiyevanın və başqalarının adlarını sadalamaq olar. Müasir psixologiyada təssüf ki, hələ də “məktəbə hazırlığın”, yaxud “məktəb yetkinliyinin” vahid tərfi yoxdur(1).

Avropa ölkələrinin psixoloqları “məktəb yetkinliyi” anlayışını inkişafda elə səviyyəyə çatmağı əsas götürürlər ki, uşaq artıq məktəb təlimində iştirak etmək qabiliyyətinə qabil olur. İ.Şvantsara məktəb təliminə hazırlıq komponenti kimi əqli, sosial və emosional komponentləri ayırır(6.s.251). A.Anastazi məktəb yetkinliyi anlayışını məktəb proqramını mənimsəmək üçün optimal hesab edilən səviyyə kimi, yəni bacarıqlara, biliklərə, qabiliyyətlərə yiyələnmək səviyyəsi kimi şərh edir(2).

A.V.Zaporojets qeyd edirdi ki, məktəb təliminə hazırlıq uşaq şəxsiyyətinin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan keyfiyyətlərinin bütöv sistemini özündə birləşdirir ki, bunlara da onun motivasiyasının xüsusiyyətləri, idraki inkişafının, analitik-sintetik fəaliyyətinin səviyyəsi, hərəkətlərinin iradi tənziminin mexa-nizmlərinin formalaşması səviyyəsi və s.aid edilir(5.s.56). Oxşar baxışları L.İ.Bojoviç də, A.V.Zaporojets də, L.A.Vaqner də uşağın məktəb təliminə hazırlığıda onun sosial yetkinliyini əsas götürürdülər.

Uşaqların məktəb təliminə hazırlığı probleminə həsr edilmiş tədqiqat işlərində sovet psixologiyasında əsas götürülmüş fundamental mövqe olan psixikanın bütövlükdə, eləcə də insanın bütün psixi xassələrinin fəaliyyətdə inkişafı prinsipi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu prinsipə əsaslanan L.A.Vaqner qeyd edirdi ki, məktəbəqədər yaşlı uşaqda məktəb keyfiyyətləri özünün xalis formasında ola bilməz, ona görə ki, onlar istənilən psixi proseslər kimi fəaliyyətin gedişi prosesində əmələ gəlir və inkişaf edirlər. (8.s.20). Deməli, uşaqda məktəbə hazırlıq təlim fəaliyyətindən əvvəlki süjetli-rollu oyunlar çərçivəsində formalaşır. Bu şəraitdə o, yeni məktəbli rolunu icra etməlidir.

E.O.Smirnovanın altı yaşlıların məktəb təliminə kommunikativ hazırlığına həsr edilmiş tədqiqatlarında göstərilir ki, məktəbəqədər yaşın sonunda uşaqlarda yaşlılarla ünsiyyət tələbatları artır. Kommunikativ hazırlıq yaşlılarla ünsiyyətin inkişafının müəyyən səviyyəsi kimi nəzərdən keçirilir.

Uşağın məktəb təliminə hazırlığının zəruri tərəflərindən biri kimi onun motivasiya hazırlığı göstərilir. Məktəb təliminə motivasiya hazırlığı dedikdə uşağın təlim fəaliyyətinə təhriklərindən söhbət gedir. Bu o deməkdir ki, uşaqda idrak maraqları olmalı və o yeni olanları öyrənmək istəməlidir. Bildiyimiz kimi, məktəbdə uşaqların öyrəndikləri materiallar heç də həmişə maraqlı olmur, cəlbedici olmur, bəzən isə darıxdırıcı, cansıxıcı olur. Uşaqda hətta maraqsız materialı belə öyrənmək stimulu olmalıdır. Bəs bunu necə etmək olar? Praktika göstərir ki, uşaq məktəbli olduğunu anlayanda bu cür maraqsız, cansıxıcı materialları öyrənir.

Təlim motivasiyasının yaranmasında idrak maraqlarının və işləmək bacarıqlarının rolu çox böyükdür. İdrak tələbatları uşaqlarda çox erkən yaşlarda biruzə verir. Sonralar yaşlılar bu tələbatları ödədikcə uşaqlarda yeni-yeni idrak maraqları əmələ gəlir. Ona görə də yaşlılar uşaqların bütün suallarını cavablandırmalıdırlar. Onlar uşaqlara çoxulu nağıllar oxumalı, onlarla birlikdə oynamalı, onları ətraf aləmlə tanış etməlidirlər. Uşaqlarla məşğul olan zaman

diqqət yetirmək lazımdır ki, onlar çətinliklərlə rastlaşanda özlərini necə aparır, buna necə reaksiya verirlər. Bu zaman onların köməyinə gəlmək və çətinliklərdən çıxmaqda onlara yardımçı olmaq lazımdır. Uşaq kənardan kömək, dəstək görəndə daha səylə həmin çətinlikdən çıxmağa cəhd göstərir. Yaşlılar uşaqların bütün uğurlarını dəstəkləməli və bunun üçün emosional tərifləri əsirgəməməlidirlər. Bütün bunlar uşağın özünüqiyətləndirməsini artırır və daha yaxşı işləməyə təhrik edir.

Beləliklə, uşaqda tədricən başladığı işi sona çatdırmaq vərdisləri əmələ gəlir və möhkəmlənir. Uşaq bilir ki, çətinliklə üzləşsə yaşlılar onun köməyinə gələcək. Bu çox zəruri amildir. Yaşlılar bütün vasitələrdən istifadə edərək uşaqda erkən yaşlardan nailiyyət qazanmaq motivi formalaşdırmalıdırlar.

Müasir psixologiyada uşaqların məktəb təliminə psixoloji hazırlığının aşağıdakı meyarları ayrılır:

- 1.Motivasiya meyarı;
- 2.Əqli (idraki) meyar;
- 3.İxtiyarilik meyarı;
- 4.Kommunikativ meyar.

Birinci meyarla bağlı onu demək olar ki, uşaqda məktəbə getmək motivi formalaşdırmalıdır. Onda oxmaq istəyi yaradılmalıdır. Uşaq məktəbli olmağa həvəs göstərməlidir. Deməli uşaqda məktəbə qarşı müsbət münasibət olmalıdır. Bunu valideyinlər və bağça tərbiyəçiləri formalaşdırma bilərlər.

İkinci meyarla bağlı onu demək olar ki, uşaqda təfəkkür, hafizə və digər idrak prosesləri kifayət qədər inkişaf etməlidir. Bunu valideyinlər və bağça tərbiyəçiləri məqsədyönlü, xüsusi priyomlardan istifadə etməklə formalaşdır-malıdırlar.

Üçüncü meyarla bağlı onu demək olar ki, uşaq qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq üçün şüurlu səylər göstərməyi bacarmalıdır. Burada da onun köməyinə valideyinlər və tərbiyəçilər gəlir.

Dördüncü meyarla bağlı isə onu demək olar ki, uşaq məktəbdə həmyaşıdları ilə ünsiyyətə girmək bacarıqlarına malik olmalıdır.

Bütün hallarda uşağın məktəb təliminə hazırlanmasında əsas yük valideyinlərin üzərinə düşür.

Beləliklə, bu gün praktik olaraq ümumi qəbul edilmişdir ki, məktəb təliminə hazırlıq çoxcəhətli bir problemdir. Sadalanan komponentlər sırasında məktəb təliminə sosial hazırlıq komponentidir. Ona görə ki, uşaq məktəbə sosial inkişafın yeni bir situasiyası ilə rastlaşır və bu situasiyasıya onun necə adaptasiya olunması gələcəkdə məktəbdə necə oxumasına əhəmiyyətli təsir göstərir.

Uşaq psixologiyasının mühüm məsələlərindən biri yaş dövrlərinin bir-birini əvəz etdiyi zaman keyfiyyət dəyişikliyinə nəzərə almaqdan ibarətdir. Bunları nəzərə almadan bağça yaş dövrünün səciyyəvi xüsusiyyətlərini və sonrakı dövrlər üçün onun əhəmiyyətini tam mənası ilə izah etmək çətindir.

Tədqiqatlar (P.Y.Qalperin,L.S.Viqotski,A.L.Veqner,A.V.Zaporojes, D.B.Elkonin, Y.S.Kərimov və b.) göstərir ki, uşaq bağçasında tərbiyə alan məktəbəqədər yaşlı uşaqlar fiziki, əqli və psixoloji inkişaf səviyyələrinə görə ailədə tərbiyə alan uşaqlara nisbətən daha yüksək göstəricilərə malik olurlar. Diqqəti cəlb edən cəhətlərdən biri də bağçada tərbiyə alan uşaqların sistemli təlim tərbiyə nəticəsində ailədə böyüyən uşaqlara nisbətən məktəb təliminə daha yaxşı hazırlanmaları ilə bağlıdır.

Psixoloji-pedaqoji tədqiqatlar sübut edir ki, məktəbəqədər yaşlı uşağın məktəb təliminə hazırlığı o zaman daha yaxşı səmərə verir ki, uşağın bilik və bacarıq qazanması onun psixofizioloji imkanları ilə üst-üstə düşür.

Uşağın məktəb təliminə psixoloji hazırlığı, uşağın arzu və istəyi, tələbatı ilə uyğunlaşdırılmaqla mənəvi normalarla vəhdət təşkil etməlidir. Əks halda bu proses uşaq eqoizmi və neqativliyi ilə üzləşir. Bu eqoizm uşağın yaş xüsusiyyətləri ilə deyil, böyüklər tərəfindən tərbiyə işinin düzgün qurulmaması ilə bağlıdır.

Məlum olduğu kimi, uşağın məktəb təliminə psixoloji hazırlanması süni şəkildə aparılan psixi inkişafa deyil, bu inkişafı zənginləşdirən psixoloji-pedaqoji konsepsiyaya əsaslanmalıdır. Bu konsepsiyaya görə, uşağın potensial imkanını nəzərə alınaraq elə pedaqoji şərait yaradılmalıdır ki, uşağın məktəb təliminə psixoloji hazırlanması uşaqlıq həyatına xələl yetirməsin, süni şəkildə vaxtından əvvəl təlimə cəlb edilməsin.

Psixoloji-pedaqoji ədəbiyyatlarda uşağın məktəb təliminə psixoloji hazırlanmasına verilən tələbləri əsasən belə ümumiləşdirmək olar:

1) sağlamlıq; 2) fiziki hazırlıq; 3) ətrafdakılarla ünsiyyətə girə bilmək bacarığı; 4) kollektiv fəaliyyətə hazırlıq dərəcəsi; 5) ətraf aləmlə, təbiət və ictimai həyatla tanışlıq; 6) nitqin inkişafı; 7) intellektual hazırlıq; (oxu və yazı təliminə hazırlıq); 8) psixoloji hazırlıq.

Bu vəzifələr ümumiləşdirilərək iki qrupda birləşdirilmişdir: 1) fiziki hazırlıq; 2) psixoloji hazırlıq.

Şübhəsiz bunların hər ikisi bir biri ilə sıx bağlıdır, biri digəri üçün şərtidir. Uşağın məktəb təliminə hazırlanması anlayışı ilk növbədə, hazırlığın başlanma vaxtını və onun həcmi düzgün müəyyənləşdirməyi tələb edir. Artıq, şübhə yoxdur ki, təlimə hazırlığa erkən yaşlardan başlamaq lazımdır. Nə qədər ki, uşaq bağçasında tərbiyə işinin sistemi son məqsədə- uşağın məktəbdə hazırlanmasına xidmət edir, bu işin yalnız hazırlıq qrupunda deyil, həm də əvvəlki yaş qrupunda təşkili vacibdir. L.S.Vıqotski göstərmişdir ki, "Məktəbəqədər yaşın ikinci mərhələsində birinci mərhələdən fərqli olaraq təlimin kəskin fərqləndirilməsi zəruridir" (4,s.437). Məktəbəqədər yaşlı uşağın məktəb təliminə hazırlığında vacib məsələlərdən biri də onların psixi inkişafının qanunauyğunluqlarının nəzərə alınması ilə bağlıdır. Bu qanunauyğunluqlardan biri də uşağın intellektual inkişafı ilə məktəbəqədər yaşının səciyyəvi xüsusiyyətlərinin uzlaşdırılması ilə əlaqədardır. Uşağın intellektual inkişafı nəinki onun sistemli məktəb təliminə hazır olmasına imkan verir, həm də onu tələb edir.

Bu yaşda uşaq elə fəaliyyət növlərində özünü təsdiqə çalışır ki, başqaları tərəfindən də qiymətləndirilsin, burada müəyyən çətinliklər meydana çıxır. Başqa sözlə, uşaq nəinki yeni sosial mövqe tutmağa hazırdır, eyni zamanda ona can atır.

Y.L.Kolominski və E.A.Panko yazır: "Böyük məktəbəqədər yaşlı uşağın psixi inkişafının xüsusiyyəti elədir ki, o, ilk növbədə, davranış qaydaları və normalarının mənəvi-psixoloji tərəfini mənimsəyir və sonra məktəb təliminin məqsəd və vəzifələrinə yiyələnir. Bu dövrdə uşaqda elə psixoloji vəziyyət yaranır ki, buna təlimə hazırlıq demək olar. Bu dövrdə biliklərə yiyələnmənin senzitivliyi prosesi baş verir. Əgər müəllim bu anı buraxsa, savad təliminə geciksə, sonra bu prosesin və mənimsəmənin baş verməsi xeyli çətinləşər" (8,s.6).

Yuxarıda deyilənlərdən aydın oldu ki, məqsədyönlü pedaqoji təsir bu dövrdə uşağın psixi inkişafının mühüm amillərindəndir.

Müxtəlif yaşlı uşaqların əqli fəaliyyəti və ayrı-ayrı anlayışları mənimsəməsi ilə funksional inkişaf prosesi arasındakı əlaqə və asılılığın səhv olduğu P.Y.Oalperin tərəfindən aparılan sistematik tədqiqlər vasitəsilə sübut olunmuşdur.

P.Y.Oalperinə görə tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün ilkin yönəltmədən sonra əqli fəaliyyətin formalaşması bir nüçə mərhələdən keçir. İlkin olaraq uşaq zahiri əlamətlərə görə əşyavi fəaliyyəti mənimsəyir. Sonra təaliyyətin yüksək tonlu səsli-sözlü ifadəsi və nəhayət, özü üçün alçaq tonlu danışq və planlı fəaliyyət mərhələsi gəlir.

P.Y.Oalperin sübut edir ki, fəaliyyətin ilkin müstəqil forması maddi, əşyavi, son mərhələsi isə əqli mahiyyət kəsb edir. (8,s.29)

Uşağın məktəb təliminə hazırlığına A.Anastazi daha doğru qiymət vermişdir. O belə hesab edir ki, uşağın məktəb təliminə hazırlığına onun məktəb proqramını bacarığı, biliyi, qabiliyyəti, motivasiyası və digər şəxsi keyfiyyətlərlə mənimsəməyə hazır olmasıdır.

Göründüyü kimi, psixoloqlar uşağın məktəbə hazırlınması anlayışına ətraflı, hərtərəfli açmağa çalışmışlar. Ə.Ə.Qədirov uşağın məktəbə hazırlınmasını həmin dövrdə mənəvi inkişafın yüksək zirvəsi hesab edir.

Y.Ş.Kərimov uşağın məktəbə hazırlınmasını onun inkişafı ilə bağlayaraq demişdir: "Uşağın fiziki inkişafı ahəngdardırsa, nitq səslərini düzgün tələffüz edə, fərqləndirə bilirsə, dinləməyi və eşitməyi bacarırsa, normal ünsiyyət saxlaya, fikrini rəbitəli ifadə edə bilirsə, ətraf aləm, cəmiyyət hadisələri, onların arasındakı qanunauyğunluqlar haqqında sadə məlumatı varsa, 20-yə qədər saymağı, sadə rəsmlər çəkməyi, nəğmə oxumağı, özünə xidmət etməyi, kollektivə alışmağı, yaşadlarına və yaşlılara düzgün münasibət bəsləməyi bacarırsa, özünü qiymətləndirə və özünə nəzarət edə bilirsə, deməli, o, məktəbə hazırdır. (1.s.36) Deyilənlər və bizim müşahidələrimiz belə bir qənaətə gəlməyə əsas verir ki, bağça yaşlı uşaqların məktəbə hazırlınması günün tələbidir

Ədəbiyyat

- 1.Aslanova Z.M.,Məmmədov İ.M. Kiçik məktəblilərin təlim fəaliyyətində optimallaşdırılması. Bakı.2012.
- 2.Анастаси А. Психологическое тестирование. М, 1982.
- 3.Божович Л.И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка/Изучение мотивации поведения детей и подростков. М, 1972.
- 4.Выготский Л.С. Проблема обучения и умственного развития в школьном возрасте./Избранные психологические исследования. М,1959.
- 5.Запорожец Л.В. Развитие произвольных движений./ Избр.психол.труды. Т.1.М.1986.
6. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности к школьному обучению. М, 1991.
- 7.Кулагина И.Ю. Возрастная психология.М,1991.
- 8.Коломинский Я.Л. Панько Е.А.Учителю о психологии детей шестилетнего возраста:Ки. для учителя.М. Просвещение,1988
- 9.Ельконин Д.Б.Некоторые вопросы диагностики психологического развития детей./В.кн. Диагностика учебной деятельности и интеллектуального развития детей.М, Педагогика,1981.

АНАЛИЗ РАЗЛИЧНЫХ ПОДХОДОВ К ПРОБЛЕМЕ ГОТОВНОСТИ ДЕТЕЙ К ШКОЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ И СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ЭТОЙ ПРОБЛЕМЕ.

Мамедов Ильхам Магамедович, Исаева ЭлвираЭлдаровна
Резюме

В статье исследована одна из актуальных проблем возрастной и педагогической психологии т.е. анализированы различные подходы к проблеме готовности детей к школьному обучению. А так же, изложены современные требования предъявляемые к этой проблеме.

**ANALYSIS OF VARIOUS APPROACHES TO THE PROBLEM OF CHILDREN'S
READINESS FOR SCHOOLING AND A MODERN APPROACH
TO THIS PROBLEM**

Mammadov Ilham Mahammad, Isayeva Elvira Eldar
Summary

The article explores one of the topical problems of developmental and educational psychology, i.e. Various approaches to the problem of children's readiness for schooling are analyzed. And also, the modern requirements for this problem are outlined.

Rəyçi: dosent İbrahimov Cəfər

Psixologiya kafedrasının 07.12.2023-cü il tarixli iclasın 05 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 11 dekabr 2023-cü il